

Данильченко Тетяна

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної,
вікової та соціальної психології
Чернігівського національного
педагогічного університету
імені Т.Г. Шевченка*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСІБ З РІЗНИМ ТИПОМ СУБ'ЄКТИВНОГО СОЦІАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Потреба у вивченні аспектів благополучного існування як людства в цілому, так й окремого індивіда з початку ХХІ ст. вже не викликає сумнівів. Основні дослідження суб'єктивного благополуччя, починаючи від Н. Бредбурна, Е. Дінера, присвячені за традицією афективному компоненту. Однак суб'єктивне соціальне благополуччя неможливо звести виключно до задоволення стосунками, хоча останнє й відіграє неабияку роль. Соціальне середовище має власну логіку функціонування і само по собі не може бути «ідеальним» для конкретної особи. Особливої значущості в цьому аспекті набуває активність суб'єкта для досягнення як бажаного рівня, так і якості соціальної взаємодії. Конативний компонент ССБ, що відображає типові стратегії організації соціального простору та індивідуальний стиль соціальної взаємодії, вивчається порівняно мало, здебільшого в контексті процесів соціалізації (нормативності поведінки).

Саме тому метою дослідження було вивчення специфіки соціальної поведінки осіб з різним типом переживання суб'єктивного соціального благополуччя. В дослідженні прийняв участь 401 респондент (жителі м. Чернігова та області), з них 62,34% жінок та 37,66% чоловіків.

Таблиця 1

*Соціальні навички (М) **

	Меліорати- вний тип	Вігілатив- ний тип	Солютив- ний тип	Інотивни й тип	p
Вступ в контакт	3,83↑	3,65	3,58↓	3,53↓	0,0 1
Самовираження	3,66↑	3,43	3,40	3,34	0,0 1
Соціальні реакції	3,63↑	3,56↑	3,48	3,35↓	0,0 1
Планування	3,99↑	3,72	3,70	3,30↓	0,0 1
Альтернатива агресії	3,53	3,46	3,43	3,20↓	0,0 1

* max – 5, норма 3,10...3,85

Всі соціальні навички очікувано вищі у меліоративного типу (високий рівень ССБ) і нижче у іноптивного типу (низький рівень ССБ, низька соціальна активність). У вігілативного типу (рівень ССБ вище середнього, залежна соціальна поведінка) розвинуті навички вираження реакцій на думки і почуття інших людей (аспект емпатії). Солютивному типу (рівень ССБ нижче середнього, автономна соціальна поведінка) притаманні труднощі із вступом в контакт з незнайомими людьми, а також вираженням емоціональної підтримки. Також виявлено, що у людей з відмінним типом ССБ структура соціальних навичок відрізняється (табл. 2).

Таблиця 2

Акценти використання соціальних навичок в групах з різним типом ССБ

	Меліоративний тип	Вігілативний тип	Солютивний тип	Іноптивний тип
Фактор 1	Планування майбутніх дій в ситуації незгоди інших	Особиста відповідальність за невдачу, успіх – заслуга іншого	Поведінка в конфліктній ситуації	Планування власних дій для досягнення мети
Фактор 2	Контроль розмови та вияв дружелюбності	Емоційна турбота про іншу людину	Підтримка іншої людини в проблемній ситуації	Розуміння і турбота про іншого
Фактор 3	Переживання в проблемній ситуації	Прохання про допомогу	Переконання іншого зробити так, як потрібно вам	Примус іншого зробити те, що вам потрібно
Фактор 4	Вираз турботи про іншу людину	Прийняття агресії інших	Демонстрація розуміння іншого	Контроль розмови та вияв дружелюбності
Фактор 5	Примус іншого зробити те, що вам потрібно	Прохання до іншого зробити те, що вам потрібно	Контроль розмови	Прийняття агресії інших

Для меліоративного типу (високий рівень ССБ) характерним є продумування і планування своїх дій щодо інших людей і контроль соціальної взаємодії. Головна стратегія – владний примус. Вігілативний тип (вище середнього ССБ) робить акцент на емоційну турботу про іншу людину. У актуалізації соціальних навичок проявляється зовнішній локус контролю. Головна стратегія – прохання. Представники солютивного типу (нижче середнього ССБ) налаштовані на протидію оточуючих, очікуючи конфліктних ситуацій. Схильні до контролю емоційних реакцій й певного емоційного відмежування від переживань інших людей. Головна стратегія – переконання. Іноптивний тип (низький рівень ССБ) планує свої дії, не

враховуючи інтереси інших людей та необхідність взаємодіяти з ними, досягаючи власних інтересів. Головна стратегія – примус, однак на відміну від меліоративного типу він не владний, а емоційний (демонстрація негативних емоцій у відповідь на невиконання).

Цікавим, на нашу думку, було б з'ясування каузальних зв'язків між соціальною поведінкою й оцінкою власного соціального функціонування, а також можливості підвищення переживання суб'єктивного соціального благополуччя через розвиток певних навичок соціальної поведінки.

Література

1. Духновский С.В. Диагностика межличностных отношений. Психологический практикум / С.В. Духновский . – СПб.: Речь, 2009. – 141 с.
2. Данильченко Т.В. Питальник «Суб'єктивне соціальне благополуччя»: методологічне обґрунтування і процедура розробки / Т.В.Данильченко // East European Scientific Journal. – 2015. – №3(4). – С.20-29.
3. Хломов Д.Н. Руководство по оценке уровня развития социального поведения старшеклассников / Д.Н. Хломов, С.А. Баклушинский, О.Ю. Казьмина. – М.: Центр социологии образования РАО, 1993. – 147 с.

Дем'янчук Юлія

*асистент кафедри соціальної та
практичної психології ЖДУ*

Швець Юлія

*студентка 3 курсу
соціально-психологічного
факультету*

ОСОБЛИВОСТІ «ОБРАЗУ СІМ'Ї» У СВІДОМОСТІ ЮНАКІВ З НЕПОВНИХ СІМЕЙ

Сьогодні кожна четверта дитина виховується в неповній сім'ї. Все більшого розповсюдження набуває неповна материнська сім'я, а розлучення стає атрибутом шлюбу. У структурі та функціонуванні сім'ї як соціального інституту все частіше спостерігаються зміни. Все обумовлено тим, що зміни, які зараз відбуваються у життєдіяльності сім'ї, тісно пов'язані зі змінами й перетвореннями у суспільстві, частиною якого вона є. Тому дослідження «образу сім'ї» у свідомості юнаків з неповних сімей є досить актуальною темою.

Одним із завдань юнацького віку завжди було підготовкою до створення сім'ї та вступу у шлюбні стосунки. Сучасна тенденція до збільшення розлучень призводить до спотворення образу сім'ї у